

Adam Pospíšil: *The Idafa construction in Arabic and its morphosyntactic behaviour*

Bakalářská práce. Praha: FF UK, 2015.

Posudek vedoucího.

Předložená práce analyzuje tzv. idáfovou vazbu v arabštině, tedy konstrukci, která vyjadřuje syntaktický vztah mezi řídicím substantivem a jeho nominálním atributem a jejíž prototypická sémantika odpovídá posesivnímu vztahu. Cílem práce bylo postihnout okolnosti fungování této konstrukce v moderní spisovné arabštině (s ohledem na její kognitivní ukotvení). Jednotlivé prostředky jsou popisovány v typologické perspektivě rozdílu mezi tzv. *head- and dependent-marking*; další rozměr rozboru přidává i pohled sociolingvistický (bylo nejprve potřeba vymezit zkoumané variety). Jde o práci teoretickou, která není přímo zaměřena na sběr určitých empirických dat, věnuje se však velmi podrobně potenciálu používání dané konstrukce a předkládá otázky k dalšímu empirickému zkoumání a ověřování.

V krátkém úvodu autor představuje idáfovou konstrukci v typologické perspektivě dalších atributivních konstrukcí a ukazuje základní specifčnosti týkající se jejího (ne)značení.

Druhá kapitola se věnuje sociolingvistické situaci. Autor dochází k tomu, že ve svých analýzách zohledňuje dvě subvariety moderní spisovné arabštiny: klasickou arabštinu (*classical arabic*, CA) a nižší spisovnou arabštinu (*lower standard arabic*, LSA). S oběma varietami pracuje při popisu jako se „dvěma koexistujícími alternativami v rámci jednoho systému“ (s. 13, přel. JK; kritická připomínka viz dále).

Třetí kapitola je věnována představení sémantiky a především různých morfosyntaktických vlastností idáfové konstrukce. Součástí morfosyntaktického průzkumu je tzv. holost (*bareness*) řídicího substantiva, možnost koordinace řídicích členů a otázka autonomie hlavy; jako nejzásadnější se jeví otázka určitosti, jejíž neznačení je základním prostředkem vyjádření řídicího členu (tedy head-markingu). Poslední část kapitoly ukazuje, že jako idáfová vazba se syntakticky chovají i další konstrukce, které nemají ve svém základu posesivní význam.

Ve čtvrté kapitole se autor věnuje arabské nominální morfologii, která hraje roli v idáfové vazbě. Na základě rozboru různých přístupů dochází k vlastnímu dělení nominálních tříd.

Pátá kapitola poskytuje informace o morfologických a morfonologických pravidlech, která hrají v jednotlivých třídách roli při značení vazby. Zejména se jedná o to, že v případě nižší variety dochází (oproti klasické varietě) k neznačení některých kategorií – jak na řídicím, tak na závislém členu. Autor si zároveň všimá toho, že některá morfonologická pravidla (konkrétně sandhi u určitého členu) přispívají k rozpoznání celé konstrukce, a tím také nepřímo značí danou konstrukci.

Šestá kapitola navazuje tematicky na třetí kapitolu tím, že se věnuje dalším syntaktickým vlastnostem vazby. Tyto prostředky jsou logicky představeny až po nástinu morfo(no)logie. Jedná se o možnost vkládání jedné idáfy do druhé, adjektivní modifikaci, determinaci a analýzu dalších prvků, které mohou vystupovat jako závislé členy vazby. Poslední část kapitoly se věnuje konkurenčním prostředkům idáfy.

V sedmé kapitole je nakonec idáfa představena v kontextu semitských jazyků, zabývá se předpokládaným diachronním vývojem i jazykovým kontaktem u jedné variety arabštiny a jeho vlivem na idáfu. S ohledem na tato fakta autor finálně diskutuje oprávněnost svého návrhu strukturního popisu této konstrukce a ukazuje, že vývoj v jiných varietách / jazycích jeho analýzy podporuje.

Práci uzavírá poslední krátká kapitola *Conclusions*.

Konkrétní připomínky/dotazy

s. 13 – I přes vysvětlující odstavec o nutnosti považovat kognitivně dvě (sub)variety (CA a LSA) za koexistující alternativy v rámci jednoho systému, a nikoliv za dvě variety jednoho jazyka, mi zůstává nejasné, jak se od sebe liší pojetí, že uživatel jazyka má k dispozici „sets of alternative variants“ od pojetí, že má k dispozici dvě „varieties of a language“. Nemůže se jednat pouze o nadbytečnou terminologickou distinkci? V jakém ohledu se od sebe liší variace koncovek *-y/-ej* v češtině od zkoumané variace v moderní spisovné arabštině?

s. 36n. – V textu se uvádí, že adjektivní modifikace se týká celé idáfové vazby, nikoliv řídicí hlavy. Lze takto analyzovat i jiné (neidáfové) vazby s adjektivní modifikací? Tedy například, že adjektivum modifikuje substantivum s určitým členem / demonstrativem jako celek?

Hodnocení

Hodnocení této práce rozdělují do dvou rovin: (i) obsahové a (ii) textové (formální).

(i) Předložená práce jasně dosvědčuje autorův hluboký vhled do problematiky, který získal jak studiem odborné literatury (již získával i na základě kontaktů se zahraničními odborníky), tak vlastní myšlenkovou aktivitou. Tyto dva aspekty se v textu náležitě doplňují. Práce se věnuje možnostem popisu konstrukce, jejíž prostředky vyjádření nejsou ani zdaleka jednoznačné, a proto uvážení různých možností řešení není nijak jednoduchý úkol. Obsah práce je jako celek vhodně strukturován. Autor předkládá řadu myšlenkově vytříbených analýz, které jsou v předposlední kapitole podpořeny a vhodně završeny i perspektivou diachronní a perspektivou jazykového kontaktu. Práce si zaslouží výrazně kladné hodnocení.

(ii) Z hlediska textového práce bohužel obsahuje řadu formálních nedbalostí, kterých se autor nedokázal vystříhat a které není možné v hodnocení jednoduše opomenout. Jedná se o desítky nepřesností menšího i většího významu, které často zneprůjemňují orientaci a dotýkají se celkové srozumitelnosti textu. Zahrnují uvádění příkladů (nejasné slovní hranice, nejasné a nejednotné glosy, chyby v příkladech), citování (nesouhlasící vročení, neuvedení vročení, nesjednocená bibliografie), číslování příkladů, odstavců a oddílů (chybějící číslo nebo odkazy na neexistující oddíly), nepřehledné tabulky, nedokončené/negramatické věty. Počet těchto prohřešků poněkud překračuje čtenářsky únosnou míru. Srozumitelnosti textu také zcela nepomáhá, že některé pojmy jsou vysvětleny později, než se s nimi čtenář setká (např. *broken plural*). Ve čtvrté kapitole by např. velmi pomohlo, kdyby se text odvíjel od představení a vysvětlení tabulky skloňování, nikoliv aby tabulka byla uvedena nezávisle a vztahy bylo nutné složitě dohledávat (nutností koordinovat tyto dva texty by se autor zároveň vystříhal i chyb a nekonzistentností: v tabulce 4 jsou např. uvedeny stavy v LSA jako I a II, ale v textu se píše pouze o *absolute* a *construct*). Pokud by tyto editorské záležitosti byly vyřešeny, je jistě náležité uvažovat o časopisecké publikaci textu.

Vítané by s ohledem na další použití textu bylo také uvádění více příkladů (zejména v kapitolách 4 a 5, kde se rozebírají formální prostředky). Zároveň by bylo vhodné, aby byly provázány podrobné informace o substantivních třídách uvedené v kapitole 4 s glosami v příkladech (tedy aby v glosách nebylo pouze uvedeno, že se jedná o NOM, ale že se např. jedná o NOM(A.II), tedy o nominativ třídy (A) ve stavu II). Samozřejmostí by měl být také seznam zkratk.

Konkrétní nepřesnosti: s. 27: v tabulce jsou pravděpodobně prohozené sloupce pro diptoty a triptoty; s. 38: u příkladu (21) není zřejmé, jakým způsobem ilustruje prezentovaný jev.

I přes výše uvedené mohu konstatovat, že práce splňuje požadavky standardně kladené na bakalářskou práci, a doporučuji práci k obhajobě. Vzhledem k druhé části hodnocení navrhuji známku *velmi dobře*.